

(Ne?)tuvojas VSAOI minimālā objekta ieviešana 1/23/21

PwC nodokļu nodaļas vecākā konsultante
Madara Hmeļevska

PwC nodokļu nodaļas direktore un
personāla un organizāciju pārveides
pakalpojumu vadītāja Baltijā
Irēna Arbidāne

Līdz ar atvaļinājuma laika tuvošanos, tuvojas arī publiski daudz apspriestā minimālā obligāto iemaksu objekta ("MOIO") ieviešana, kas daudziem uzņēmumiem varētu kļūt aktuāla šā gada 1. jūlijā. Taču 24. maijā Saeimas Prezidijs nodeva komisijai izskatīt likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" ("VSA") grozījumu projektu, kurā rosināts iepriekšējo grozījumu stāšanās spēkā pārcelt. Šajā rakstā apkopojam valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ("VSAOI") minimālā objekta piemērošanas pamatprincipus un sniedzam praktiskus piemērus, ja ierosinātais likumprojekts netiks apstiprināts un ar 1. jūliju stāsies spēkā MOIO.

Pamatprincipi

Viens no minimālā VSAOI apmēra ieviešanas mērķiem ir nodrošināt ilgtspējīgu sociālās apdrošināšanas politiku, ņemot vērā jomas izgaismotos trūkumus Covid-19 krīzes iespaidā, un novērst dažādu nodokļu režīmu izmantošanu optimizācijas nolūkā.

Būtībā MOIO koncepcija paredz ar likumu noteikt minimālo summu, no kuras VSAOI jāsamaksā pilnā apmērā, lai arī personas faktiskie ienākumi konkrētajā periodā nerasniedz šo summu. MOIO paredz arī motivēt darba devējus ("DD") nodrošināt darbiniekiem konkurētspējīgu atalgojumu un samazināt "aplokšņu algas" apmēru zemi atalgošanās nozarēs.

VSA likuma grozījumi, kas pieņemti 2020. gada 27. novembrī, nosaka, ka MOIO vērtējams ceturkšņa griezumā un ceturksnī tas ir trīs minimālās mēneša algas jeb 1500 EUR atbilstoši 2021. gada minimālās algas apmēram.

Praktiski:

1. ja darbinieka ienākums nerasniedz MOIO sliekšni, tad minimālās iemaksas veicamas no ceturksnim noteiktā sliekšņa neatkarīgi no faktiskā ienākuma apmēra;
2. ja faktiski saņemtais atalgojums pārsniedz noteikto MOIO, tad papildu VSAOI nav veicamas, t.i., iemaksas tiek aprēķinātas vispārīgā kārtībā kā līdz šim.

MOIO sliekšnis ir nemainīgs, ja persona ir darba ņēmēja statusā pie viena vai vairākiem DD, tostarp mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem. Lai noteiktu, vai faktiskais ienākums sasniedz vai pārsniedz MOIO, tiek summēts viss personas ienākums. Tātad, ja personai ir vairāki DD, tad saņemtos ienākumus summē ceturkšņa ietvaros un minimālo VSAOI apmēru nosaka proporcionāli, sadalot to starp DD.

Svarīgi atcerēties, ka minimālais VSAOI apmērs ir DD izmaksa, taču tajā ņem vērā arī VSAOI darba ņēmēja daļu.

Kārtība un samaksas termiņi

VSAOI, kas papildus jāveic DD un pašnodarbinātajam, aprēķina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ("VSAA") trīs mēnešu laikā pēc ceturkšņa beigām un līdz trešā mēneša 20. datumam paziņo par šīm iemaksām VID. Trīs mēnešu laikā pēc kalendāra gada beigām VSAA veic minimālo iemaksu pārrēķinu, ņemot vērā MOIO gadam, un informē VID par DD un pašnodarbinātā pārmaksātajām minimālajām iemaksām.

VID vienas darbdienu laikā informē DD un pašnodarbināto EDS par aprēķinātajām minimālajām iemaksām. DD ir pienākums līdz trešā mēneša 23. datumam no paziņojuma saņemšanas dienas veikt minimālās iemaksas par darba ņēmējiem. Ja veicama piemaksa, DD šo maksājumu veic no saviem līdzekļiem.

Izņēmumi

VSA likums nosaka arī izņēmumus, kad minimālās iemaksas nav veicamas:

- par notiesāto, kas nodarbināts brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā;
- par personu, kura sasniegusi vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kurai tā ir piešķirta (t.sk. priekšlaicīgi), un par personu ar 1. un 2. grupas invaliditāti;
- par personu, kuras pašas vai laulātā algas nodokļa grāmatiņā ir reģistrēts bērns, kas nav sasniedzis triju gadu vecumu, vai nepilngadīgs bērns, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzīts par personu ar invaliditāti;
- par personu, kuras pašas vai laulātā algas nodokļa grāmatiņā ir reģistrēti trīs vai vairāk bērni līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, no kuriem vismaz viens ir jaunāks par 7 gadiem, kamēr bērns turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu;
- par personu, kura sniedz valsts finansētu pavadonu vai asistenta pakalpojumu vai pašvaldības finansētu aprūpes pakalpojumu, vai ES politiku instrumentu projekta ietvaros finansētu aprūpes pakalpojumu bērnam līdz 18 gadu vecumam;
- par personu līdz 24 gadu vecumam, kura mācās vispārējās, profesionālās, augstākās (pilna laika studijās) vai speciālās izglītības iestādē, izņemot laiku, kad šī persona ir pārtraukusi mācības vai studijas;
- par personu, kuru nodarbina DD, kas reģistrēts Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā, un par personu, kura ir pakļauta sociālās atstumtības riskam un kuru nodarbina DD, kam piešķirts sociālā uzņēmuma statuss;
- par laiku, kurā pašnodarbinātajam ir pārtraukta saimnieciskā darbība.

Turklāt MOIO vispār nepiemēro sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātājam, iekšzemes darba ņēmējam pie DD ārvalstnieka un ārvalsts darba ņēmējam pie DD ārvalstnieka.

Ja pašnodarbinātais, kurš vienlaikus nav darba ņēmējs, prognozē, ka MOIO sliekšnis ceturkšņa ietvaros netiks sasniegts, personai jāiesniedz pieteikums VID savā EDS profilā līdz ceturkšņa pirmā mēneša 15. datumam par tajā plānotajiem ienākumiem, lai VSAA minimālās iemaksas neaprēķinātu. Līdz ar to iemaksas tiktu veiktas no faktiski saņemtā saimnieciskās darbības ienākuma, kas arī var tikt uzskatīts par izņēmuma gadījumu. Taču, ja paziņošana netiek veikta, tad VSAA aprēķinās minimālās iemaksas 10% valsts pensiju apdrošināšanai, kas pašnodarbinātajam, tostarp mikrouzņēmumu nodokļa maksātājam un autoratlīdzības saņēmējam, jāveic.

Praktiski piemēri

Periods	Viens DD	Viens DD	Divi DD	
Jūlijs	400 EUR	400 EUR	300 EUR	200 EUR
Augusts	610 EUR	410 EUR	300 EUR	150 EUR
Septembris	500 EUR	500 EUR	300 EUR	100 EUR
Kopā ceturksnī	1510 EUR	1310 EUR	1350 EUR	

Komentāri	VSAOI piemaksa nav veicama	VSAA aprēķina veicamo piemaksu un paziņo VID. Bāze: $1500 - 1310 = 190$ EUR VSAOI: $190 \times 34,09\% = 64,77$ EUR	VSAA aprēķina veicamo piemaksu un paziņo VID. Tā sadalās proporcionāli: 67% un 33% no darba samaksas ceturksnī. Bāze: $1500 - 1350 = 150$ EUR VSAOI: $150 \times 34,09\% = 51,14$ EUR, kas sadalās starp abiem DD – 34,26 EUR un 16,88 EUR
-----------	----------------------------	---	--

NB! Pagaidām nav skaidrots, vai papildu VSAOI maksājumi jādeklarē. Saskaņā ar VID sniegto informāciju, šobrīd netiek paredzēta iepriekšējo periodu DD ziņojumu precizēšana, ņemot vērā trīs mēnešu nobīdi.

Kā minēts, 24. maijā Saeimas Prezidijs ierosinājis iesniegto VSA likuma grozījumu projektu nodot izskatīšanai Sociālo un darba lietu komisijai, lai noteiktu MOIO spēkā stāšanos tikai no 2024. gada 1. janvāra, tāpēc sekosim līdz likumprojekta izskatīšanas gaitai, lai uzzinātu, vai publiskajā telpā plaši apspriestie grozījumi, kas ietekmētu daudzu mazo un vidējo uzņēmumu darbību, stāsies spēkā šogad vai tikai pēc trīs gadiem.